

perpušene reči imajo. Nar pogostniši pa — so posledovali — se stariši pri kaznovanju otrok v tem pregrešé, de le v jezi in z jezo kaznujejo, kar dvojno napčinnost v sebi ima: prvič, kér se tokó v nevarnost postavijo, otrokam na zdravji škodovati, in drugič, kér jim stakim kaznovanjem priložnost dajo, misliti, de niso tolikanj zavolj hudiga djanja ali pregreška, ampak le zavolj hude volje ali jeze starišev kazenterpetimógli. Vse te napčinnosti in nevarnosti se pri šolskim kaznovanju veliko ložej odvernejo, in šolske kazni so, če ne vselej, saj sploh ali večidel sojimu namenu veliko bolj primerjene, in pri njih spolnovanju clo vse nevarnosti proste. Močno želim — so pristavili — de bi vam to, kar vam sedej opomniti mislim, tako svitló povedati zamogel, de bi me vsi práv in popolnoma zastopili. De so kazni dobre in koristne, morajo pred vsem sojimu namenu ali cilu in koncu primerjene biti. Namen pa otročjih kazni je: otroke ostrašiti, de v prihodnje več kej taciga ne storé, ali z eno besedo: njih poboljšanje. To poboljšanje pa se pri nekterih pregrešenjih veliko ložej, pri drugih veliko težej doseže. Ložej je poboljšanje pri takih pomotah, ktere se le iz prenagljivosti ali nevednosti ali pa iz otročje lahkomišljenosti ali nepaznosti zgodé: tukaj je večidel že samo prijazno podučenje, in pri ponovljenih pregreških bolj ali menj oestro posvarjenje zadosti, de se otrok v prihodnje taci pomot varje. Veliko težej pak je poboljšanje pri takih prestopih ali blodih, kteri izvirajo iz močniga hudiga nagnjenja ali hudobne volje, in sicer tolikanj težej, kolikanj bolj je tako hudo nagnjenje per otroku ukoreninjeno ali uterjeno. Tako hudobno nagnjenje pa se mora, kakor pri vsakim človeku, tokó tudi pri otroku prisoditi ali podlagati: prvič takrat, kader otrok kako hudo djanje velikrat in brez posebne sile ponoví, zlasti, če ga ponoví tudi še potem, ko je že zavolj njega opominjevan ali svarjen bil. Tokó postavim: če kak otrok pri vsaki priložnosti, kjer more, druge otroke suje ali meče, in to še tudi po tem dela, ko je že zavolj tega opominjevan bil: tokó se od njega nemore drugači soditi, kakor, de je k temu že močno nagnjen. Nasprot pa, če kak otrok le tedaj družiga pahne ali vdari, kader je on poprej od njega pahnjen ali vdarjen bil, vse druge pa, kteri mu nič ne storé, pri miru pustí: tokó se od njega nemore reči, de je k takimu djanju posebno nagnjen, ampak de je to le iz prenagljivosti, ali pa zavolj tega storil, de bi razžaljivca ostrašil, ali v prihodnje od enaciga djanja odvernil. Drugič se mora močno hudo nagnjenje h kakimu slabimu djanju prisoditi tudi takrat, kader je otrok pregrešnost djanja popolnoma dobro poznal, ga morebiti tudi pred drugim skrival, in brez, de bi ga bila kaka velika sila k temu primorala, vunder le storil. Iz tega namreč se mora skleniti, de mora otrok h takimu djanju že močno nagnjenje imeti, ali de mora njegova volja že zlo spridena biti, kér bi ga sicer pri takim dobrim spoznanji in vestnim svarjenji gotovo ne bil storil. Tokó postavim: se zamore skoro od vsaciga otroka, de le kolikaj spreumetnosti ima, soditi, de ima popolnoma dobro spoznanje, de je kraja greh; če torej pri vsem tem spoznanji vunder komu na skrivnim kej vzame ali vkrade, se mora soditi, de ima že močnejši nagnjenje h krivičnimu poželjenju ptujiga blaga, če je tudi še le en samkrat to storil. — Moder učenik tedej — so besedo spet na šolo obernili — pri pomotah in prestopih otrok zlasti gleda na vire ali studence, iz kterih izvirajo: ali namreč pridejo le iz nevednosti, prenagljivosti, velike sile, strahú, i. t. d. ali pa iz hudobniga nagnjenja, ali slabiga serca. Pri prvih ne rabi ostrih kazni; kér se tukaj poboljšanje,

kakor smo poprej rekli, lahko že s samim podučenjem ali posvarjenjem doseže; pri drugih pa vé, de s samim posvarjenjem ukoreninjeniga hudiga nagnjenja ne bo izgnal, ampak de je tukaj ojestrejši pokorjenja, in sicer šibe treba, de se hudobija otroku iz serca zbije. (Dalje sledí.)

Veselo oznanilo.

Lani so rodoljubi gosp. profesor L. Martinak vredništvu Novice svoje želje odkrili, de bi namreč častitljiva kmetijska družba nekterim učencam pesništva, govorništva, modro- in naravoslovstva Novice brez plačila podariti blagovolila, kér — so gosp. profesor pristavili — bi se potem ljubezin do materniga jezika v mladih sercih unela, de jim bo zraven nemškiga, latinskiga, greškiga, laškiga in francoskiga jezika tudi za slovenšino kaj mar, ki je dozdej kakor ptuje blago zanemarjena bila, kakor de bi jo bila mačeha zredila. Sej ni treba — so častiti gosp. profesor rekli — de bi mogli slovenski jezik čez vse druge jezike povzdigovati, pa očitna krivica nej se mu tudi ne godí, de bi ga Slovenec, kteriga je slovenska mati rodila in kteriga slovensko polje redí, clo clo nič ne obrajal in sicer takó, de bi se ga le tisti mladeneč učil, ki se k bogoslovstvu podá. Jasna glavica mladenča ima prostor za veliko vednost — in kolikor jezikov kdor zná — pravi star pregovor — toliko človekov veljá. Kmetijska družba je rada to prošnjo uslišala in deli Novice po razsodku častitljivih gosp. profesorjev 12 učencam Ljubljanskih šol, ki so unidan sledečo zahvalo kmetijski družbi pisali, ktero s pravim veseljem tukej na znanje damo.

Vredništvo.

Očitna zahvala.

c. k. krajnski kmetijski družbi.

Z novim letam si dobroto Svojo, prečastita družba! do nas zopet ponovila. Zopet nam zale in koristne „Novice“ trem iz vsake poslednjih štirih šol, pete, šeste, sedme in osme brez plačila deliš, samó de bi sladki materni jezik izobrazovala, ter ljubezin k domovinstvu tudi v mladih sercih obudila. Če je ktero društvo, ki se za prid in blažnost naroda trudi, vredno, de se hvali, gré Tebi prvi vsa hvala in slava. Ali pa morebiti ne? — Lej! mnogo vekov smo Slovenci, vse materno v nemar pustivši, terd senj spali; le malo sinov domovine je budilo in se za-njo trudilo. Sosedje so, na spance kazaje, narod zasmehvali; mati Slovenja je pa solzé lila. Ali Novice, ki nam jih je Tvoj trud perdobil, kakor zora, iz tãme zablíse, preženó dolgo noč, kličejo in dramijo spijoče, jim vstajati velé, ter jih k marljivimu, zložnimu delu napeljujejo. Tako nas, prečastita družba! lastni naši nemarnosti in posmehu ptujcov otmeš, podpiraš prid kmetijskiga in obertniskiga stanú, likaš jezik, ter celi národ osrečuješ. Kdo bi take družbe ne spoštoval, kdo bi je ne čislal in ne ljubil? Nam je pa dobrota, ki jo od Nje prejemamo, tako rekoč, ne precenljiva. Lahko se zdaj, kar nam pred ni moč bilo, zraven nemšine, latinšine i. t. d. tudi v lastnim jeziku vadimo; lepa priložnost se nam ponuja, koj v mladih letih se pripraviti, za domovino kaj storiti, Slovenii kviško pomagati, in ljubezin, ki nam v persih za svoj narod plamení, tudi očitno v djanji pokazati. In kakšno bi serce naše moglo biti, ako bi za to daritev spodobne hvale ne vedilo? Hvala tedaj celi rodoljubi, za prid in korist dežele iskreno vneti družbi skup, in vsakimu udu prečastitiga društva posebej za mili dar; tode za táko dobroto v besedah ni zadostne hvale; boljši bode obljubiti, de hočemo voljo Njeno natanjko spolnovati in stopinjam slavne dobrotnice zvestó nasledovati, de séme, ki ga skerbno v serca naše pometava, o svojim času obilno žlahtniga sadú prinese.

Ti pa, Večni! ki v svoji brezkončni modrosti zbore vodiš, ki stvarjem človeškim ték in blagor daš, družbo tako uterdi, Njene želje Ji dopolni, ter v prid domovine mnogo mnogo let ohrani in živi!

V Ljubljani 14. Prosenca 1847.

Z Novicami obdarovani učenci Ljubljanskega učiliša.

Dopis iz Istrije.

Visoko častitljivi Ospški tehant gosp. J. Železnikar so nam pri novim naročilu na Novice pisali, da se je ljudstvo njih kraja k prav veselimu novemu življenju zbudilo: stari in mladi se učijo brati, berejo Novice in si njih poduke v prid obračati prizadevajo; kar so nam gosp. tehant drugo pot bolj natanjko popisati obljubili in kteriga popisa radostno pričakujemo. Sicer so nam od lanske letine še tole pisali: „Olja so pridelali v moji fari toliko, da nar stariši ljudje taciga ne pomnijo; vedro po 21 — 22 gold.; tudi veliko dobriga vina imamo, pa malo kupcov; vunder so moji farmani iz Gobrovice čez 70 veder Muškata po 3 gold. in pol v Šiško in Škofjo Loko prodali. Tudi korún je zlo gnjil; zelja je bilo obilno, fižola malo, turšice pa srednjo méro. Sicer nam usmiljeni nebeški Oče ni nobene posebne bolezni poslal. Danes (29. Grudna) razsaja tak vihar, da je semtertje oljke s korenino vred poruval in veliko močnih dreves čez sredo prelomil.“

Dopis iz Pazine v Istrii.

Zlo radi beremo tudi tukaj v Istrii „Novice“ iz svoje drage domovine, ne samo Krajci, ampak tudi marsikteri gospodje Istrijani; sej jezik, v kterim so pisane, je jezik nas vsih edine matere Slave. Brali smo v 50. listu lanskega tečaja tudi nekaj od Istrije; če so vredništvu naših ljubih Novih sledeče verstice iz Pazine (Pazino) vseč, naj jim dovoli majhin kotiček v njih.

Kar lanske leto žita v Pazinski okolici zadene, se ni tako obilno kakor poprejšno leto obnesla. Vino pa je dobro in veliko ga je. Tukey pri nas ga po spodih (méra 52 bokálov, ktera pa ni povsod enaka) prodajajo; spod se dobí po 3, boljši fele pa po 4 gold. Korún, tukey mu pravijo kmetje krompir, je blizo Pazine le malo gnjil, zelje pa in repa sta se pri nas slabo obnesla. Daljni kmetje po dve do tri ure od Pazine pa zlo tožijo, da jim je korún pognjil.

Kar sadjorejo zadene, se nadjamo, da se bodo kmetje in drugi posestniki vedno bolj za njo prizadevali, kér imamo tudi v Pazini nekatere imenitne gospode, ki so pravi podporniki sadjoreje, in ki si tudi veliko prizadevajo, svoje sosede za zboljšanje sadnih plemen po pogostnim nagovarjanji in lepim izgledu uneti. Tudi reja murbnih dreves se je pri nas povzdignila, ki vsakimu lastniku gotov dobiček nakloni. Ščasama Vam bom tudi kaj od naših imenitniših somnjev pisal. *)

Jože iz Pazine.

Na znanje udam obertniske družbe.

Po družbinih postavah se odrajuje letni pripomoček (5 gold.) k notranjo-avstrijskemu obertniskemu društvu v prvem mesecu vsaciga leta; za tekoče leto naj tedej slehern deležnik te občnkoristne naprave berž ko ima priložnost, svoj donesik odraja. Kdor pa hoče vnovič v to družbo stopiti, naj se za krajnsko deželo v Ljubljani, za štajarsko v Gradci, za koroško pa v Celjovci pri odborstvu (Ausschuss des Industrie-Verains) oglasi in 5 gold. vloží, da bo koj potem od pre-

*) Nam bo prav ljubo.

Vredništvo.

svitliga nadvojvoda Ivana podpisani častni spriček (diplom) prejel.

Odborstvo n. a. obertniskiga društva za krajnsko deželo.

Število zdravnikov v našem Cesarstvu.

Naše Cesarstvo ima, brez Vogerske dežele, 5226 dohtarjev, 6413 ranocelnikov, 14847 babic in pa 2316 apoték. Koliko je pa še drugih vračev, ki se brez vednosti, brez vesti in brez pravice z ozdravljanjem ljudi in živine pečajo!

Žalostna novica.

(Strašna lakota je na Irskim) v nekterih vaseh, in sicer taka, da ljudje od lokote merjejo. V eni sami hiši so našli po 6 in še več na pol mrtvih ljudi; v drugi 2 zmrznjena človeka, že na pol od podgan oglodana; v celi vasi pa okoli 200 silno revnih ljudi, kterih nič družiga ni bilo, kakor kost in koža.

Huda zima nekda.

(Ljubljanca) je zmrznila v leti 1653 in pa v leti 1687. Tako piše slavni baron Valvazor v bukvah, ki se „Ehre des Herzogthums Krain“ (Čast Krajnskega vojvodstva) imenujejo.

Prošnja do gosp. prejemnikov Novic.

Od več deležnikov dobivamo pritožbe, da Novic po poštah pošiljanih, poredama ne dobivajo. V začetku noviga tečaja je vselej in povsod taka. Prosimo tedej, naj tisti, ki jih pričakovani dan koj ne dobé, saj en ali dva dni počakajo, preden se za-nje oglasijo, kér morebiti še pridejo. Sicer moramo preveč iztisov potrositi in se nam velika škoda godí, kér en sam list storí, da je potem takim en iztis celiga tečaj pomankljiv.

Vredništvo.

Zastavica (vganjka),

(čez 60 let stara in vunder še ne vganjena. *)

Ko je rojena, je ta stvar 1 čevelj dolga in 12 lotov teška; čez pol leta jo ljudje jedó; v četrtem leti jo kovač okuje; ko je 30 let stara, sama sebe vje; laja kot pes, pje kot petelin, pa zna tudi prav prijetno péti; v cerkvi prebiva in je vunder brez vére; kader umerje, jo v cerkvi pokopljejo; umerje pa pod rokó rabeljna (Scharfrichter).

F. J. M—

*) Pred nekimi 60 leti so našli to zastavico med več drugimi spiski gospoda F. J. M— najdbe pa ni bilo zraven. Šla je potem po več nemških časopisih in vganovali so jo stari in mladi, doma in po gostivnicah — pa je še noben ni vganil. Nekterim bravam Novic je vsaka zastavica ali vganjka prelahka — nej poskusijo to vganiti. Kdor jo vgame, dobí celi tečaj lanskim Novic v darilo! Vredništvo.

Današnjemu listu je perdan 1. dokladni list.

Žitni kup. (Srednja cena).	V Ljubljani		V Krajnju	
	23. Prosenca.		18. Prosenca.	
	gold.	kr.	gold.	kr.
1 mernik Pšenice domače....	2	40	2	46
1 » » banaške....	2	50	—	—
1 » Turšice.....	1	40	1	49
1 » Šoršice.....	—	—	2	10
1 » Reži.....	1	52	1	58
1 » Ječmena.....	1	28	—	—
1 » Prosa.....	1	22	1	30
1 » Ajde.....	1	19	1	17
1 » Ovsá.....	—	57	—	59

Cena prešičev v Krajnji — čez 2 centa 7 krajc. in pol, funt; pod 2 centama pa 5 krajc. in pol. — Špéh brez kože 18 gold. in 30 krajc., s kožo pa 18 gold. cent.